ATATÜRK'LE ON BEŞ YIL

DİNİ HATIRALAR

YAZAN
HAFIZ YAŞAR OKUR

ATATÜRKLE ON BEŞ YIL.

DİNÎ HATIRALAR

Yazan:
HAFIZ YAŞAR OKUR

Riyaset-i Cumhur İncesaz Hey'eti Şefliğinden Emekli

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 54095
Tas. No:

(İçindeki mündericatın neşir ve sair bütün hakları tamamen SABAH Yayınevine aittir.)

SABAH YAYINLARI

Lâleli, Şair Haşmet Sokak No. 23

Telefon: 22 60 36

Levent Şahverdi Arşivi

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	54095
Tas. No:	

İÇİNDEKİLER

1 — Başlangıç

2 — Ramazanda

3 — Bayram tekbiri

4 — Yâsin Sûresinin tercümesi

5 — Aya Sofya Camiindeki büyük mevlid

6 — İran Şahı ve Kerbelâ mersiyesi

7 — Atatürk'ün Balıkesir'deki hutbesi

8 — Atatürk'ün yazdığı mersiye

9 — Çanakkale Mehmet Çavuş Âbidesinde okunan büyük mevlid.

Levent Şahverdi Arşivi

nişini merhum Rifat Efendi, annesi Hacı Hafız Ayşe Zişan Hanımefendidir.

O zamana göre tekke hayatı içinde yetişen ve tâ küçük yaşımdanberi dinî musiki zevkini tadan Yaşar Bey, daha on yaşma basmadan tekkenin zakir başı olan Aksaraylı meşhur âmâ Hâfız Hasan Efendiden pek çok ilâhi, Tevsih meşk etmiş, ayrıca o zamanın Harbiye Nezareti mümeyyizi Nakşi Efendiden Rast, Nihavent, Suzinak ve Hicaz fasıllarına geçmiştir.

On yedi yaşında, Defter-i Hakânî mektubî kalemine mülâzemeten devama başlamış ve daha sonra aynı yere tayin olunmuştur. Burada iken, sesinin güzelliği ile nazarı dikkati celbederek takdirlerini kazandığı Defteri Hakânî Nazırı Ziya Paşadan Neva, Niş, Bürek ve daha bir çok fasıl meşketmiştir.

Yirmi yaşında, saray baş sazendesi merhum İsmail Hakkı Beyden birçok ders almıştır.

Meşrutiyetin ilânını müteakip, o zaman Selânik'te teessüs eden İttihat ve Terakki Fırkasının dâveti üzerine Musikiyi Osmanî Cemiyeti ile birlikte Selâniğe giderek Beyaz kulede müteaddit konserler vermiştir.

Bu arada binlerce plâk doldurmuş ve şöhreti çok artmağa başlamıştır. 29 yaşında, 1 Nisan 1914 de Saray hanendeliği imtihanına gi-

rerek başarı kazanmış ve üst teğmen rütbesiyle vazifeye başlamıştır. 1917 de Sultan Reşad'ın emriyle, saray baş müezzinliğine tâyin edilmiş ve bu iki vazifeyi beraberce yürütmüştür.

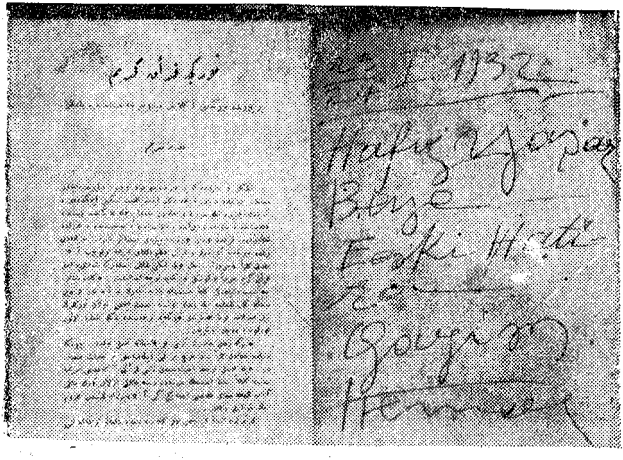
Sultan Reşad'ın ölümünden sonra, Sultan Vahdettin ve onun kaçışından sonra Halife Abdülmecid'in yanlarında da ayni vazifeleri ifa etmiştir. 1924 yılında Hilâfetin ilgası üzerine, Ankara'da teşkil olunan Riyaseti Cumhur ince saz heyetine yüzbaşı rütbesiyle tâyin edilerek aziz Atatürk'ün teveccüh ve takdirlerini kazanmış ve bir müddet sonra binbaşılığa terfi ederek Fasıl Heyeti Şefliğine tâyin edilmiştir. 1930 yılında talebi üzerine emekliye ayrılmışsa da, Atatürk'ün vefatına kadar, Atatürk kendisini yanından ayırmamıştır.

Musiki sahasındaki derin vukufu, sesinin güzellik ve mânâsı, bestekârlığı yanında, Atatürk'le 15 yıl beraber olmanın ve onun teveccüh ve muhabbetini kazanmış olmak gibi büyük bir mazhariyeti haiz olan Hâfız Yaşar Bey, Hâlen 78 yaşında olup, İstanbul'da ikamet buyurmaktadırlar.

1. BAŞLANGIÇ

Öteden beri Atatürk'ün dine karşı güya kayıtsız kaldığını iddia eden bir takım bedbahtlar, hem bu eşsiz kahraman'ın, hem de asîl Türk milletinin mukaddes inançlarına saygısızlık göstermişlerdir.

15 yıl yanlarında bulunmanın bana verdiği hak ve selâhiyetle diyebilirim ki **Atatürk,**

Cemil Sait Bey'in tercümesi olan bu Kur'ân, Atatürk tarafından Hafız Yaşar Okur'a ithaf edilerek imzasiyle hediye edilmiştir.

dine karşı hiç bir zaman kayıtsız kalmamış, yalnız dini istismar edenlere cephe almıştır.

Hakikati bildirmek benim için en kudsî bir vazife olacaktır.

Bu hususta takdim edeceğim bir kaç hâtırada bilmediklerinize ve doğruya kavuşacaksınız.

2. RAMAZANDA

Ramazanların Atam için çok büyük bir önemi vardı. Ramazan gelir gelmez incesaz heyeti Çankaya Köşküne giremezdi. Kandil geceleri de saz çaldırmazlardı. Sadece beni huzurlarına çağırır, Kur'ân-ı Kerîmden bazı Sûreler okuturlardı. Ben okurken gözleri bir noktaya takılır, derin bir huşu ile dinlerlerdi. Ruhan çok mütelezziz olduğu her hâlinden anlaşılırdı.

Ramazanlarda bir ay müddetle Hacı Bayram-ı Velî ve Zincirlikuyu Camilerinde şehitlerimizin ruhuna hatm-i şerif okumamı emrederlerdi. O günlerde civar kasaba ve köylerden gelenlerle de cami hınca hınç dolardı. Atamın emirleriyle şehitlerimizin ruhuna hediye edilen bu hatm-i şerif kıraatlarında ilâhî nağmeler cami duvarlarında ihtizazlar yaparak dalga dalga yayılırdı. Bu esnada cemaat huşu' içinde dinler, şehit kardeşlerinin, babalarının ve dedelerinin ruhlarının istirahatı için dua ederler, sıcak göz yaşları dökerlerdi.

Büyük Atatürk bir çok vesilelerle şöyle demiştir: «Mukaddes mihrabı, cehlin elinden alıp ehlinin eline vermek zamanı gelmiştir.» Bunu dinî davranışlarına daima düstur yapmışlardır.

O, camileri ibâdet için olduğu kadar, düşünmek, meşveret etmek için de birer mukaddes yer olarak telâkki ederdi. Peygamberimiz Efendimizden de büyük bir takdirle bahsederlerdi. O devirler için hep: «Hazret-i Peygamberin zaman-ı saadetlerinde» diye saygı kelimeleri kullanırlardı. Ayrıca Peygamber Efendimizin dirayetli bir devlet adamı, iyi bir baş kumandan olduğunu da sık sık tekrarlarlardı.

Velhasıl, büyük Atatürk'ün Ramazanlara karşı ilgisi ve saygısı vardı. Herkesin inancına hürmet ederdi. Mâneviyata bağlı idi.

3. BAYRAM TEKBİRLERİ

1932 de Ramazanın ikinci günüydü. Atatürkle Ankaradan Dolmabahçe Sarayına geldik. Beni huzurlarına çağırdılar: «Yaşar Bey, dediler. İstanbulun mümtaz hafızlarının bir listesini istiyorum. Ama bunlar musikiye de âşina olmalıdırlar.»

Listeyi hemen hazırladım. Bu listede şu isimler vardı: Hafız Sadettin Kaynak, Sultan Selimli Rıza, Beşiktaşlı Hafız Rıza, Süleymaniye Camii Baş müezzini Kemâl, Beylerbeyli Fahri, Darüttalim-i Musiki âzasından Büyük Zeki, Muallim Nuri ve Hafız Burhan Beyler... Listede ismini yazdıklarımın hepsi ertesi akşam için Dolmabahçe Sarayına dâvet edildi.

İstanbulun bu belli başlı hafızları ertesi akşam Saraya geldiler. Kendilerini Bolu mebusu Cemil Bey karşıladı ve doğruca Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Beye götürdü. O ana kadar bunların niçin çağırılmış olduğunu ben de bilmiyordum. O gün anladık ki, tercüme ettirilmiş olan Bayram Tekbiri kendilerine meşk ettirilecektir.

Hafızlar ikişer ikişer oldular ve şu metin üzerinden meşke başladılar: **«Allah büyüktür, Allah büyüktür.»**

Sultan Selimli Hafız Rıza Efendi bu tercümeye itiraz etti. Bolu mebusu Cemil Beye dönerek:

«— Efendim, dedi: Türkün Tanrısı vardır. Bu «Tanrı» şeklinde okunursa daha muvafık olur kanaatindeyim.»

Rıza Efendinin bu teklifini Cemil Bey pek ilgi çekici bulmuş olmalı ki, arzetmek üzere hemen Atatürk'ün huzuruna girdi. Döndüğü zaman hepimizi Gazinin yanına götürdü. Atatürk, tekbir tercümesinin sadeleştirilmesi hususunda gösterilen arzu üzerine:

«— Peki arkdaaşlar, dedi: Tekbirin tercümesini okuyunuz bakalım.»

Okundu: **«Tanrı uludur, Tanrı uludur. Tanrıdan başka Tanrı yoktur. Tanrı uludur, Tanrı uludur ve hamd ona mahsustur.»**

Atatürk bu tercüme şeklini çok beğendi. O gece geç vakitlere kadar huzurlarında kalındı, hep bu konu üzerinde saatler süren irşat edici direktiflerde bulundular ve hafızların ertesi akşam yine gelmelerini emrettiler.

Ertesi akşam ayni zevatla Atatürk'ün huzurunda toplandık. Gazi, Cemil Sait Beyin Kur'ân tercümesini getirtti. Ayağa kalkıp Kur'ân-ı Kerîmi ellerine aldılar. Ceketinin önlerini iliklediler. «Fâtiha Sûresi» nin tercümesini açıp halka hitap ediyormuş gibi okudular. Bu davranışlariyle onlara halka hitap san'atını öğretmiş oluyorlardı.

Sonra hepsine ayrı ayrı hangi camide mukabele okuduklarını sordu. Aldığı cevaplar üzerine şu tavsiyede bulundu:

«— Arkadaşlar! Hepinizden ayrı ayrı memnun kaldım. Bu mübarek ay vesilesiyle camilerde yaptığınız mukabelenin son sahife-

lerini Türkçe olarak cemaate izah ediniz. Halkın dinlediği mukabelenin mânâsını anlamasında çok fayda vardır.»

Yemekten sonra huzurlarından ayrılırken bana dönerek:

«— Siz kalınız Yaşar Bey» dedi. Dr. Reşit Galip ve Kılıç Ali Beyler de orada idi. Onlara dönerek:

«— Gazeteleri haberdar ediniz, dediler. Yaşar Bey öbür gün Yere Batan Camiinde «Yâsin Sûresi» nin tercümesini okuyacaktır. Camide yapılacak merasimin tanzimine sizleri memur ediyorum.»

4. YASİN SÛRESİNİN TERCÜMESİ

Atamın, Yere Batan Camiinde «Yasin Sûresi» nin tercümesini okumamı emretmesi üzerine keyfiyet matbauata aksettirilmişti.

Ertesi günü bütün sabah gazeteleri bu haberi şu başlık altında veriyorlardı: «Hafız Yaşar, bugün Yere Batan Camiinde Türkçe Kur'ân okuyacaktır.»

Bu haber İstanbulda bomba tesiri yaptı ve taassubu gıcıkladı. Kur'ânın Arapça nâzil olduğu, tek kelimesine dokunulmayacağı gibi fısıltılar kulaktan kulağa dolaşıyordu. Nitekim aynı gün tramvayda da böyle bir konuşmaya şâhit oldum:

«— Nasıl olur, diyorlardı. Kur'an nasıl Türkçe okunurmuş?»

Halbuki gazeteler haberi yanlış aksettiriyorlardı. Ben Türkçe Kur'ân okumayacaktım. «Yâsin Sûresi»ni Arapça okuyacak, Cemil Sait Beyin tercümesini de cemaate nakledecektim.

Cuma günü Yere Batan Camiine gittiğim zaman kalabalık camiden taşmış, sokakları sarmış, trafik durmuştu. Halkı yarmaklığıma imkân yoktu. Baş komiserin yardımiyle bin bir müşkülâtla içeriye girebildim. Cami de pencere içlerine kadar doluydu. Bir köşeye etrafı şallarla süslü bir kürsü konulmuştu. Etrafı da gazeteciler ve foto muhabirleriyle çevriliydi.

Cemaatin arasından kürsüye doğru ilerlemeğe çalışırken dışardan kuvvetli bir korna sesi geldi Kalabalık «Gazi geliyor» diye dal-

galandı. Halbuki gelenler Maarif Vekili Reşit Galip ve Kılıç Ali Beylerdi. Kürsüye çıktım. Nefesler kesilmişti, bütün gözler bende idi. Arapça «Besmele»yi şerifi çekip arkasından yine Arapça olarak «Yasin Sûresi»»ni okumaya başladım. Kur'ânı Türkçe okuyacağımı zan edenlerin gözlerindeki hayret ifadesini görüyordum. Sûreyi «Sadakallaül'azîm» diye bitirdikten sonra:

«— Vatandaşlar, diye söze başladım. On altıncı sûre olan «Yasin», seksen üçüncü Âyettir. Mekke-i Mükerremede nâzil olmuştur. Şimdi size tercümesini okuyacağım:

«Müşfik ve rahîm olan Allahın ismiyle başlarım. Hakim olan Kur'an hakkı için kasem ederim ya Muhammet! Sen, tariki müstakime sevkeden bir Resulsün. Kur'an sana aziz ve rahim olan Tanrı tarafından nâzil olmuştur.»

Sûreye böylece devam ederek seksen üçüncü Âyetin sonunu da şöyle okudum:

«Her şeyin hükümdar ve hâkim-i mutlakı olan Tanrıya hamdolsun. Hepiniz ona rücû' edeceksiniz.»

«Yasin» Sûresi böylece hitama erdikten sonra, Türkçe olarak şu duayı yaptım:

«Ulu Tanrım! Bu okuduğum Yâsini şeriften hâsıl olan sevabı Cenab-ı Muhammed Efendimiz Hazretlerinin ruh-i saadetlerine

ulaştır Tanrım! Hak ve adâlet üzere hareket edenleri sen pâyidar eyle!

Türkiye Cumhuriyetini ilelebet payidar kıl. Türk milletini Sen muhafaza eyle. Şanlı Türk ordusunu ve onun değerli, kahraman, kumandan ve erlerini karada, denizde, havada her veçhile muzaffer kıl Yarabbi! Vatan uğrunda feda-yı can ederek şehit olan asker kardeşlerimizin ruhlarını şad eyle. Vatanımıza kem gözle bakan düşmanlarımızı perişan eyle. Topraklarımıza bol bereket ihsan eyle. Memleketin ve milletin refahına çalışan büyüklerimizin umurlarında muvaffak bilhayr eyle. Âmin.»

5. AYA SOFYA CAMİİNDEKİ BÜYÜK MEVLİD

Yere Batan Camiinde okunan Yasin tercümesinden sonra Atatürk, beni huzurlarına çağırdılar ,dediler ki:

«— Dinî merasim güzel olmuş, tebrik ederim. Halk büyük rağbet göstermiş. Cami küçük olduğu için fazla izdiham olmuş. Ayni merasimi Cuma günü Sultan Ahmet Camiinde de tekrarlayınız.»

Bu direktifleri üzerine gereken hazırlıklar yapıldı. Cuma günü öğle namazından bir saat evvel dokuz hafızdan mürekkep bir heyet Sultan Ahmet Camiinde toplandılar. Camiin içinde ve dışında on bin kişiden fazla cemaat vardı. Fatih Camii hatibi Hafız Şevket Efendi tarafından bir hutbe okundu. Sonra Cuma namazı kılındı ve tekbir alınmaya başlandı. Cemaati teşkil eden on bin kişi tekbire iştirâk etti. On bin hançerenin ilâhî bir vecd içinde aldığı tekbirler pek ulvî bir manzara arzediyordu.

Tekbir bittikten sonra Kur'ân-ı Kerîmin bazı Sûrelerinin Türkçe tercümeleri okundu. Mevlidi müteakip bir dua ile dinî merasim hitam buldu.

O akşam merasimin tafsilâtını Atatürk'e arz ettim. Halkın merasime karşı gösterdiği alâkadan çok memnun kaldılar. Aynı merasi-

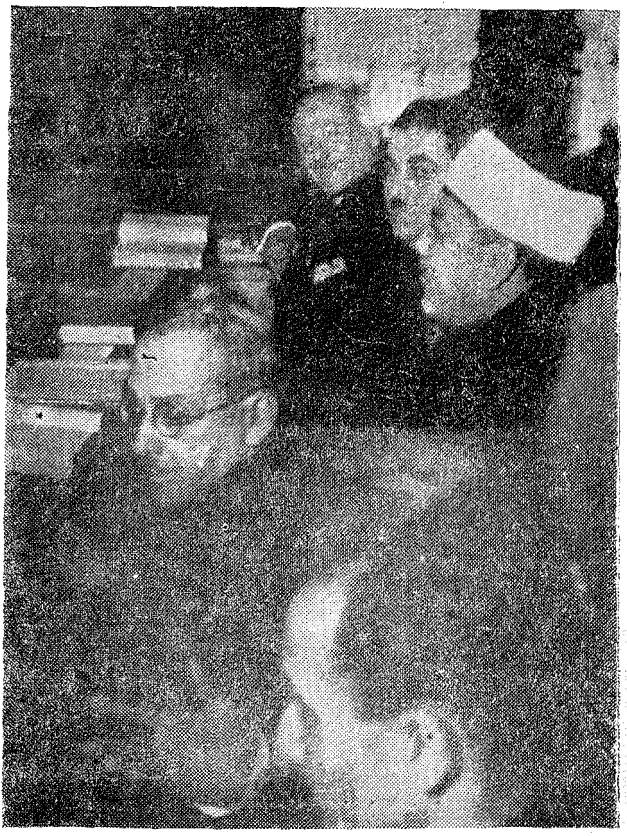

Kadir Gecesi Ayasofya Camiinde ilk defa radyo ile verilen Mevlidden bir sahne. Hafız Büyük Zeki, Sadeti... Kaynak, Beylerbeyli Fahri, Sultan Selimli Rıza, Muallim Nuri, Hafız Yaşar Okur (Şef).

min Kadir Gecesi Aya Sofya Camiinde de yapılmasını emir ettiler.

Aya Sofya Camiinde okunacak Mevlid, Türkiyede ilk defa radyo ile yayınlanacaktı. 1932 senesi Ramazanının yirmi altıncı gecesi okunacak bu Mevlid için bütün hazırlıklar tamamlandı.

Akşam namazından sonra kapılar kapatıldı. İçerde ve dış avluda benzerine az rast-

Sultan Ahmet Camiindeki büyük Mevlidden bir görünüş. (Baştan sıra ile) Hafız Yaşar Okur, Hafız Burhan, Beşiktaşlı Hafız Rıza, Muallim Hafız Nuri, Beylerbeyli Hafız Fahri.

lanan bir kalabalık vardı.

Ancak polisin yardımiyle müezzin mahfiline kadar gidebildik. Teravih namazını Hacı Faik Efendi kıldırdı. Namaz arasında ilâhî ve âyin-i şerif okundu. Hoparlörler camiin her tarafına konulmuştu. Bu dinî merasim Türkiyeden ilk defa radyo ile bütün dünyaya yayılıyordu.

Sıra Mevlide geldi. Yirmi hafızın iştirakiyle okunan Mevlid pek muhteşem ve ulvî oldu. Perde perde yükselen bu ilâhî nağmeler Aya Sofya Camiinin cidarlarından Türkiye sathına ve bütün dünyaya yayılıyordu. Cemaat sanki büyülenmiş, gaşyolmuştu. Hele muazzam cemaatin de iştirak ettiği o tekbir sadaları, insana havalanacakmış gibi bir hafiflik hissi veriyordu. Bu ulvî ve ilâhî nağmeleri Atatürk de radyosu başında dinliyorlardı.

Ertesi akşam huzuruna çağıran Atatürk bana şunları söyledi:

«— Dinî merasimi radyodan takip ettim. Çok memnun ve mütehassis oldum. Arkadaşlarınız Hafız beyleri yarın akşam saraya iftara dâvet ediyorum. Kendilerini haberdar ediniz.»

Atamın bu baha biçilmez iltifatları hayatımın en büyük mânevî servetidir.

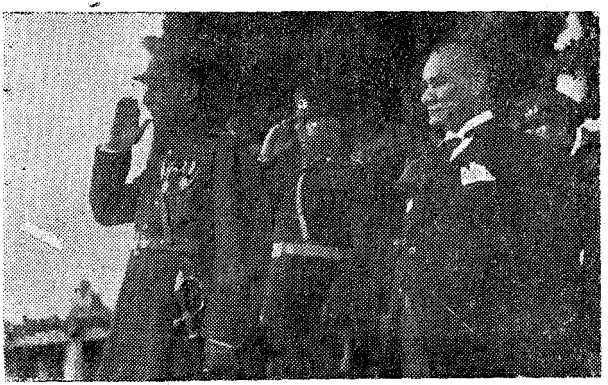
Ertesi akşam hafızlar saraya geldi. Üst katta muazzam ve mükellef bir iftar sofrası hazırlanmıştı. Atatürk de sofrada bizimle be-

raber iftar etmek lûtfunda bulundular. İftardan sonra hafızlara ayrı ayrı Kurıân okuttular. Hepsi teker teker iltifatlarına mazhar oldular. Huzurlarından ayrılırken hafızları Ser Yâver Beyin odasına götürmekliğimi emrettiler. Orada hafızlara iki yüzer lira ihsanda bulunuldu. Sonra yine Atatürk'ün emriyle hafızlar otomobillerle evlerine kadar götürüldüler.

6. İRAN ŞAHI VE KERBELÂ MERSİYESİ

İran Şahı Pehlevî, 16/6/1934 tarihinde Atamızı ziyarete gelmişlerdi. İki kardeş milletin devlet reisleri birbirlerini çok sevmişlerdi. Aralarında resmî protokolün haricinde, kardeşçesine bir samimiyet havası esiyordu.

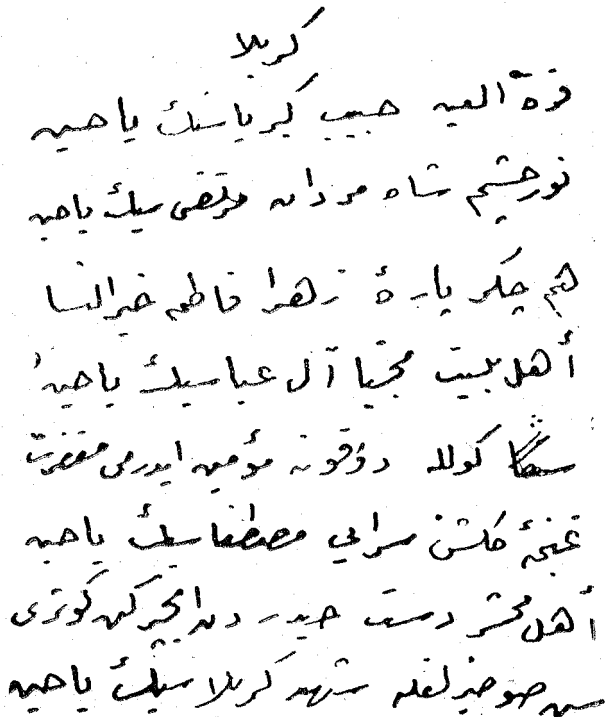
Gazi, 16/6/1934 tarihinde Şah şerefine Beylerbeyi Sarayında bir ziyafet tertip etti. İki yüz kişilik dâvetli arasında ben de vardım. Bir yanda Riyaset-i Cumhur Orkestra Hey'eti çalıyordu. Atatürk, Şehinşah hazretleriyle salonun yüksek bir locasında oturuyorlardı. Bir aralık, Ser Yâver vasıtasiyle beni huzurlarına çağırdılar. Şah Hazretlerine «Benim Hafızımdır» diye takdim ettiler ve yanlarına oturttular. Kemâl-i hürmet ve tazimle

Atatürk ve Şehinşah Rıza Pehlevî Hazretleri.

misafir hükümdarın ellerini öptüm. Ata:

«— Şah hazretlerine Kerbelâ şehâdetine ait bir mersiye okuyunuz» dediler. Emirleri üzerine mersiyeyi Isfahan makamından okudum:

Kurretül ayni habibi kibriyasın ya Hüseyn
Nurü çeşmi şahı merdan mürtezasın ya Hüseyn

Hem ciğer pâre-i Zehra Fatime Hayrünnisa
Ehli Beyti mücteba âli abâsın ya Hüseyn
Sana gülle dokunan mü'min eder mi mağfiret
Gonca-i gülşen sarâyî Mustafasın ya Hüseyn
Ehli Mahşer desti Hayderden içerken Kevseri
Sen susuzlukla şehid-i Kerbelâsın ya Hüseyn

Beyitleri okurken Şah hazretleri dinî bir

Dolmabahçe Sarayında cümle kapısında Şah hazretleri istikbal edilirken. (X işaretlisi Hafız Yaşar Okur)

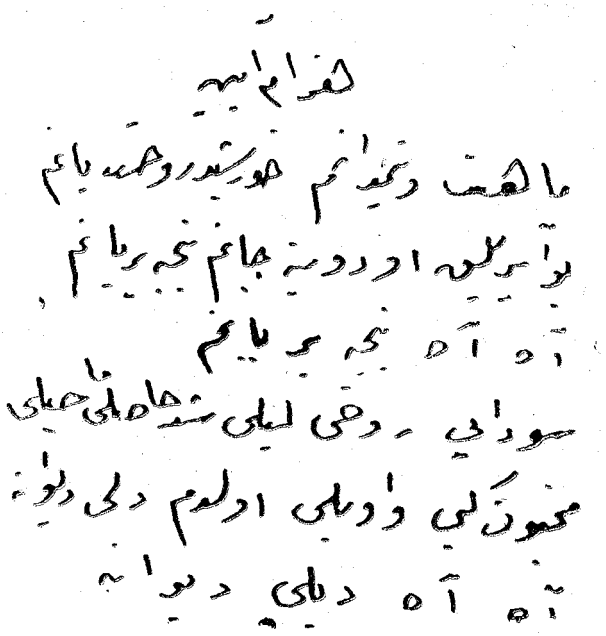
vecd içinde ve sağ elini göğsüne koymuş olduğu halde dinliyordu. Gözlerinin yaşardığına da şahit oldum. Mersiye bitince Atatürk:

«— Nasıl efendim? diye sordular. Güzel okuyor mu benim Hafızım?»

Pehlevi Hazretleri kendilerine hâs o Âzeri şivesiyle:

«— **Hub, hub... Teşekkür ederim»** diye mukabelede bulundular.

Biraz istirahat ettikten sonra, bir de Farisî âyini okumaklığımı emir buyurdular. Farsça hüzzam âyinini okudum:

Mâ hestü nemîdânem
Hurşîdi ruhadyânem
Bu ayrılık oduna
Ah nice bir yânem
Ah nice bir yânem.
Sevdayı rûhi
Şüd hasılı mâhâyli
Mecnun gibi vâveyli
Oldum deli divane
Ah deli divane.

Şah Hazretleri fevkal'âde mütehassis oldular ve elimi sıkarak beni tebrik etitler. Sonra Atam misafirine dönerek:

«— Bir de bizim Türkçe Mevlidimiz vardır. Dinlemek arzu eder misiniz?» dediler. Şahın gösterdiği arzu üzerine Miraç Bahrini bilhassa Isfahan makamından okudum:

Söyleşirken Cebrail ile kelâm
Geldi Refref önüne verdi selâm

Miraç Bahri bitince Şehinşah Hazretleri:

«— İlk defa Türkçe Mevlid dinliyorum. Çok hoşuma gitti. Hafızınızı müsaade ederseniz, İnşaallah İran'a bekliyorum» dediler.

Atatürk de va'dettiler.

O gece Şah hazretlerinin gösterdiği ilgi üzerine Mevlid şairi Süleyman Çelebi hakkında kendilerine malûmat verdiler. Orkestra terennüme başlarken ellerini öperek yanlarından ayrıldım. Atatürk, sabaha karşı Şah hazretlerine veda' ederek maiyetiyle Dolmabahçe sarayına döndüler.

7. ATATÜRK'ÜN BALIKESİR'DEKİ HUTBESİ

Atatürk, Balıkesir'deki hutbesini bir yurt gezisinde Balıkesir'e uğradığı vakit, 7/2/1923 tarihinde Paşa Camiinde yapmıştır. Aynen naklediyorum:

«Ey millet! Allah birdir. Şanı büyüktür. Allahın selâmeti, âtıfeti ve hayrı üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe, memur ve Resul olmuştur. Koyduğu esas kanunlar cümlemizce malûmdur ki, Kur'ân-ı Azimüşşandaki âyetlerdir. İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir. Ekmel dindir. Çünkü dinimiz akla, mantığa, hakikate tamamen uyuyor. Eğer akla, mantıka, hakikate uymamış olsaydı, bununla diğer ilâhî ve tabiî kanunlar arasında aykırılıklar olması gerekirdi. Çünkü bütün ilâhî kanunları yapan Cenab-ı Haktır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber mesaisinde iki dâra yâni iki haneye malik bulunuyordu. Biri kendi hanesi, diğeri Allahın evi idi. Millet işlerini Allahın evinde yapardı

Efendiler, camiler, birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, ibâdet ve taatle beraber din ve dünya için neler yapılmak gerektiğini düşünmek, yâni meşveret için yapılmıştır. Millet iş-

lerinde her ferdin zihni başlı başına faaliyette bulunmak elzemdir.

İşte bizim burada din ve dünya için, istikbâl ve istiklâlimiz için, bilhassa hâkimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Millî emelleri, millî iradeyi yalnız bir şahsın düşüncesinden değil, bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin bilinmesi neticesinden çıkarmak gerektir. Binaenaleyh benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.»

Atatürk, Balıkesir Paşa Camiindeki hitabesini yaptıktan sonra halkın suallerine cevap vereceğini söyliyerek minberden inmiştir. Gaziye halk tarafından yirmi ayrı sual sorulmuştur. Bunların hepsini tesbit eden Atatürk, hutbeler hakkında soruyu şöylece cevaplandırmıştır:

«— Hutbeler hakkında sorulan sualden anlıyorum ki, bu günkü hutbelerin tarzı, milletimizin hissiyat-ı fikriye ve lisaniyle, medenî ihtiyaçlariyle mütenasip görülmemektedir.

Efendiler! Hutbe demek halka hitap etmek, yâni söz söylemek demektir. Hutbenin ma'nası budur. Hutbe denildiği zaman bundan bir takım ma'nalar ve mefhumlar çıkarılmamalıdır. Hutbeyi irad eden hatiptir. Yâni söz söyleyen demektir. Biliyoruz ki, Hazret-i Peygamber zaman-ı saadetlerinde hutbeyi ken-

dileri verirlerdi.

Gerek Peygamber Efendimiz, gerek Hulefayı Raşidinin hutbelerini okuyacak olursanız görürsünüz ki, gerek Peygamberin, gerek Hulefayı Raşidinin söylediği şeyler, o günün meseleleridir. O günün askerî, idarî, malî, siyasî ve içtimaî konularıdır.

İslâm ümmeti çoğalıp, İslâm memleketleri genişlemeye başlayınca, Cenab-ı Peygamber ve Hulefayı Raşidinin hutbeyi her yerde bizzat kendilerinin irat etmelerine imkân kalmadığından halka söylemek istedikleri şeyleri bildirmeye bir takım zevatı memur etmişlerdir. Bunlar herhalde ileri gelenlerin en büyüğü idi.

Onlar cami-i şerifte ve meydanlarda ortaya çıkar, halkı aydınlatmak ve doğru yolu göstermek için ne söylemek gerekiyorsa söylerlerdi. Bu tarzın devam edebilmesi için bir şart lâzımdı. O da milletin reisi olan zatın halka doğruyu söylemesi ve halkı aldatmaması, halkı, umumî ahvalden haberdar etmek son derece ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın dimağı faaliyet halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek, şunun veya bunun arkasından gitmiyecektir.

Ancak, millete ait işleri milletten gizli tuttular. Hutbelerin halkın anlamıyacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü icabat ve

ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi.

Hutbeden maksat, halkın aydınlatılması ve doğru yolun gösterilmesidir. Başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak ,insanları cehl ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbeyi okuyanın her halde halkın kullandığı dili kullanması lâzımdır. Geçen sene B. M. M. de irat ettiğim bir nutukta demiştim ki: «Minberler halkın dimağları, vicdanları için bir feyz menbaı, bir nur menbaı olmuştur.» Böyle olabilmesi için minberlerde aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fennî ve ilmî hakikatlere uygun olması lâzımdır. Hatiplerin siyasî, içtimaî ve medenî ahvali her gün takip etmeleri zaruridir. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış telkinler verilmiş olur. Binaenaleyh hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın icaplarına uygun olmalıdır ve olacaktır.»

Hutbelerin dili ve konusu hakkında Atatürk'ün son paragrafta belirttiği fikirler her hangi şüphe ve tereddüde yer vermiyecek kadar açık ve kesindir.

8. ATATÜRK'ÜN YAZDIĞI MERSİYE

Atatürk hassastı. Bunu bir çok vesilelerle gördük. Bazı olaylar karşısında gözlerinin yaşardığına çok defa şahit olduk. Bu konuda bir hatıramı daha nakledeyim size:

Atam, Ankaradan İstanbula gelmişti. O günlerde Edirnedeki merasim esnasında Şükrü Nailî Paşa vefat etmişti. Bu haberi duyar duymaz çok üzüldüler. Bu üzüntü bütün saraya sirayet etmişti. Bir matem havası esiyordu. O akşam beni, yalnız olarak huzurlarına kabul ettiler:

«— Saz filân istemiyorum, dediler. Çok üzüntülüyüm bu akşam. Şükrü Nailî Paşa seni de çok severdi. Yarın kabrinin başında bir Yâsin oku.»

O akşam, hep Şükrü Nailî Paşanın meziyelerinden bahsetti. Anlatırken sesi titriyordu.

Ertesi gün Beyazıt Camiinde kılınan öğle namazından sonra muazzam bir cemaatle Edirnekapı Şehitliğine gidildi. Yüksek sesle Yâsin Sûresini okudum, Atamın emirlerini yerine getirdim.

O akşam sarayda huzurlarına girdiğim zaman dinî merasim hakkında izahat verdim.

«— Kabrin başında okuduğun gibi burada da Yâsin Sûresini oku bakalım» buyurdular.

Sûreyi yine gözleri yaşararak nihayetine kadar dinlediler. O akşam da saz hey'etini istemediler ve erkenden yemeklerini getirttiler.

Ertesi sabah Yalovaya teşrif ettiler. Bir hafta sonra döndükleri zaman bu sefer de huzurlarına çıktığımda çok üzüntülü idiler:

«— Al kâğıt, kalem.. Söylediklerimi not et» diye emir buyurdular. Hemen o anda söyledikleri şu sözleri tesbit ettim:

Büyük Türk ordusu
Büyük bir kahramanını toprağa veriyor
Ulu Türk milleti
Değerli bir evlâdını toprağa veriyor.
Toprak!
Bu değerliyi koynuna almaktan zevk mi duyuyorsun?
Bize dersin ki
Bu kıymetliniz bağrımda
Açacaktır kahraman çiçekleri
Sükûn buluruz
Sükûn buluruz
Ancak o zaman
Gözlerimizin yaşı
Seni sular.

Dikte ettirdikleri bitince şu emri verdiler:

«— Şimdi kütüphaneye gidiniz, bu güfteyi mersiye şeklinde besteleyip bana getiriniz.»

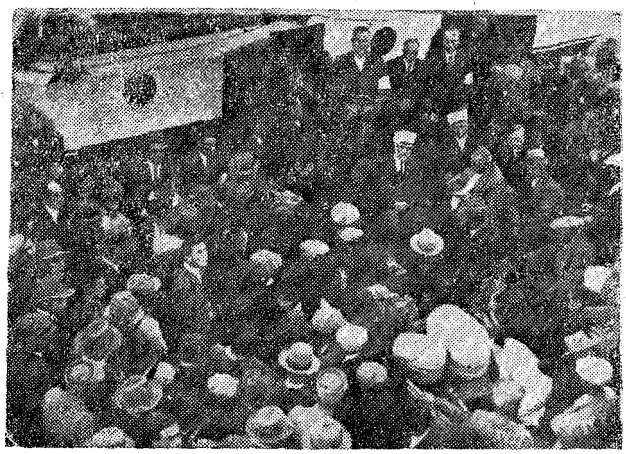
Güfteyi pek kısa bir zamanda besteledim,

huzurlarında okudum. Çok memnun ve mütehassis oldular. Bir kaç defa tekrar ettirdikten sonra:

«— Bu mersiyeyi yarın Millî Müdafaa Müsteşarı Derviş Paşanın kabrine koyunuz» diye emrettiler. Ertesi günü Derviş Paşanın cenazesi büyük merasimle Maçka Mezarlığına götürüldü. Merasim sırasında mersiyeyi segâh makamında okudum. Gözlerimizin yaşı toprağı suladı ve ancak o zaman sükûn bulduk.

9. ÇANAKKALE'DE MEHMET ÇAVUŞ ÂBİDESİNDE OKUNAN BÜYÜK MEVLİT

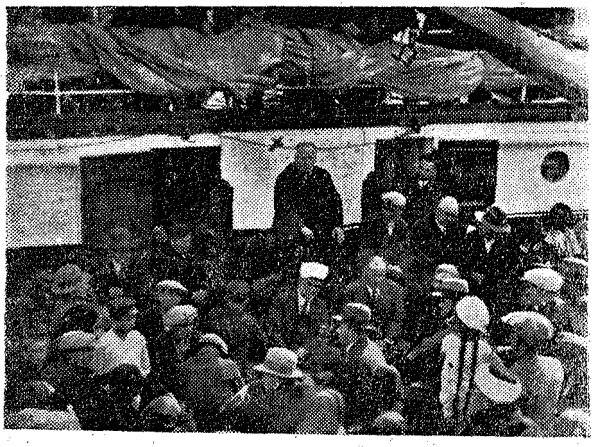
Sene 1932.. Her sene Çanakkale'de şehitlerimiz için okunan Mevlid-i Şerifte İstanbulun mümtaz hafızları bulunmakta idi.

Çanakkale'de açıkta demirliyen Gülcemâl vapurunda hatim okunuyor.

O sene Atatürk'ün emirleriyle Şehit Mehmet Çavuş âbidesi önünde okunması muvafık görüldüğünden beni huzurlarına çağırdı. Bu

seneki merasime riyaset etmemi söyledi ve İstanbul Müftüsü Hafız Fehmi Efendiye de Dolmabahçe Sarayından telefonla bildirilmişti.

Çanakkale'de açıkta demirliyen Gülcemâl vapurunda Hafız Yaşar Okur mevlid okurken.

Hareketimizden bir gün evvel bu emri alıp programı tanzim ederek, akşam saat altı buçukta Galata rıhtımına yanaşmış olan Gülcemâl vapuruna gittim. Vapurun salonunda İstanbulun mümtaz hafızlarından Sadettin Kaynak, Süleymaniye Baş Müezzini Hafız Kemâl, Beşiktaşlı Rıza, Sultan Selimli Rıza, Beylerbeyli Fahri, Aşir, Muallim Nuri, Hafız Burhan, Hasan Akkuş, Vaız Aksaraylı Cemâl Beylerle karşılaştım.

Akşam saat yediye doğru Galata rıhtımından ayrılan Gülcemâl vapuru hınca hınç dolu.. Kamaralar da evvelden tutulmuş.. O kadar kalabalık ki, Mevlidhanların bazıları güvertede sabahı ettiler. Gece yatsı namazından sonra vapurun salonunda iki hatm-i şerif ve bir Mevlid okundu. Altı hafızdan mürekkep bir heyet tarafından vapurun kaptan güvertesinde okunan salâ ve tekbir sadaları semaya yükseliyordu.

Sabah saat dokuzda motörlerle Gelibolu'ya çıkıldı. Kadın, erkek geniş bir kalabalık bizi karşıladı. Tahsis olunan otomobillerle Mehmet Çavuş âbidesine gidildi. Açık bir ovadayız. Zümrüt gibi yeşillik.. Her taraf bayraklarla donatılmış ve misafirlere mahsus defne dallariyle süslenmiş çardaklar yapılmış, ovanın ortasına kırmızı şanlı sancağımıza sarılmış bir kürsü vazolunmuştu.

On hafızdan mürekkep bir heyet kürsünün etrafında toplandı. Hep bir ağızdan tekbir alındı, arkasından tevşih okundu. Sıra ile hafızlar kürsüye çıkıp Mevlidi kıraat ediyorlardı. Tam velâdeti- Peygamberî okunacağı zaman, İstanbuldan beri merasime riyaset eden Müftü Hafız Fehmi Efendinin tensibiyle:

«— Yaşar Bey, buyurun velâdet bahrini siz okuyacaksınız» dediler.

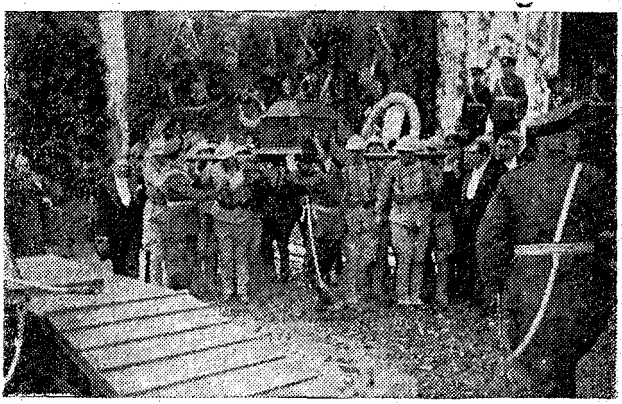
Kürsüye çıktım. Başladım okumağa.. (Bir

Levent Şahverdi Arşivi

acep nur kim güneş pervanesi) mısraına gelince, birdenbire bir fırtına koptu. Her taraf toz duman içinde kaldı. Zaten epeydir kara bulutlarla kapalı gök, bütün bütün karardı. Arkasından müthiş, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başladı. Kürsünün etrafında ilâhî ve tevşih okuyan hafızlar koşarak çardak altlarına sığındılar. Meydanda kimse kalmadı. Fakat ben Mevlide devam ettim. Sırsıklam olduğum halde, kıpırdamadım. Beş dakika sonra da yağmur dindi, hava açıldı. Her taraf güneş içinde idi. O zümrüt yeşil ovada şehitlerimizin kokuları esmeğe başladı. Mevlit de hitama erdi. Hatmi şerifler kıraat edildikten sonra İstanbul Müftüsü Hafız Fehmi Efendi tarafından yapılan beliğ ve veciz bir dua ile merasim hitam buldu. Bundan sonra şehitlerimizin kabirleri ziyaret edildi ve nutuklar irat olundu. Tahsis edilen otomobillere binerek Gelibolu'ya geldik. Motörlerle Çanakkale açıklarında demirli bulunan Gülcemâl vapuruna binerek akşam üstüne doğru İstanbula döndük.

Ertesi akşam Dolmabahçe sarayına gittim. Atamın huzurlarına kabul edildim. Çanakkale merasiminin tafsilâtını verirken bu fırtına bahsine gelince, Atatürk, o yağmur ve rüzgâra rağmen Mevlide devam edişime o kadar mütehassis oldu ki hiç unutmam.. Elini tekrar, tekrar masaya vurarak:

«— Aferin Hafızım, çok güzel yapmışsın.. Vazife başında iken taş yağsa, insan yerinden kıpırdamaz» diye iltifatta bulundular.

Atatürk'ün cenazesi, Ankara T. B. M. M. önünde.

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslam Araştırmaları Merkezi
Levent Şahverdi Arşivi

Basıldığı Yer : Sıralar Matbaası — 1962

13.2.1993 Başar İ. Erünsal